

Пішковці А-М.М.

**До питання забезпечення
стоматологічного здоров'я дитячого
населення гірської географічної
зони проживання**

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна

Pishkovtsi A-M.M.

**On the issue of ensuring the dental health
of children in the mountainous
geographical area of residence**

Uzhhorod National University,
Uzhhorod, Ukraine

annamariaremez@gmail.com

Вступ

Збереження стоматологічного здоров'я дітей є однією із ключових завдань, яке ставить Всесвітня організація здоров'я [3,15]. При цьому необхідно відмітити, що стан стоматологічного здоров'я дітей в Україні погіршується [1,2,14]. За даними наукової літератури проблеми стоматологічного характеру мають до 80% дітей в країні [5]. В останній час, в ході реформування галузі охорони здоров'я та проведення адміністративно-територіальної реформи [6], питання організації стоматологічної допомоги дитячому населенню не вирішено [12,13]. Питання організації стоматологічної допомоги дітям, які проживають в гірській географічній зоні в науковій літературі не висвітлено. Необхідно зазначити, що умови проживання в гірській географічній зоні мають свої особливості [9,11], що позначається на доступності медичної допомоги взагалі [10,12] в тому числі стоматологічної. Необхідно також зазначити, що населення даної географічної зони має низький рівень прихильності до забезпечення профілактики захворювань [4,7,8,10].

Мета: запропонувати концептуальні підходи до забезпечення збереження стоматологічного здоров'я дитячого населення гірської географічної зони проживання.

Матеріали та методи

Методи: бібліосемантичний, контент – аналізу, описового моделювання, структурно-логічного аналізу. Матеріали: дані наукової літератури, законодавчі акти із адміністративно-територіальної реформи та реформування системи охорони здоров'я України.

Результати дослідження та їх обговорення

Аналіз даних наукової літератури та законодавчих актів із адміністративно-територіальної реформи та реформування системи охорони здоров'я України дозволили встановити особливості способу життя, стану

стоматологічного здоров'я та умови одержання стоматологічної допомоги дітей та на їх основі концептуально виділити напрямки діяльності в забезпеченні високого рівня стоматологічного здоров'я дитячого населення яке проживає в гірській географічній зоні.

Стратегічним напрямком такої діяльності є забезпечення високого рівня стоматологічного здоров'я у дітей, що проживають в гірській географічній зоні.

Тактичним напрямком такої діяльності є створення умов для збереження та зміцнення стоматологічного здоров'я у дітей, що проживають в гірській географічній зоні.

Центральне місце в даній діяльності займають діти всіх вікових груп незалежно від соціально-економічного стану сім'ї та місця знаходження дитини, що визначає пацієнтоорієнтованість даного виду діяльності.

Даний процес є міжсекторальним і в ньому приймають участь: сім'я, навчальні (дошкільні та шкільні) навчальні заклади, система громадського здоров'я, система торгівлі, об'єднані територіальні громади, сімейні лікарі та сімейні медичні сестри, система охорони здоров'я – рівень спеціалізованої стоматологічної медичної допомоги, Національна служба здоров'я України.

Розглянемо більш детально функції кожного учасника процесу формування та забезпечення стоматологічного здоров'я дітей, які проживають в гірській географічній зоні.

Діти із сформованою прихильністю до збереження стоматологічного здоров'я здатні забезпечити та забезпечують гігієнічний догляд за зубами та ротовою порожниною.

Сім'я. Створює умови дитині для гігієнічного догляду за зубами та порожниною рота, привчає до цього дитину та забезпечує проходження дитиною цільових профілактичних стоматологічних оглядів, а при необхідності забезпечує проведення санації ротової порожнини.

Навчальні (дошкільні та шкільні) заклади. Надання дітям інформації про значення для людини

стоматологічного здоров'я високого рівня, шляхи його збереження та правила гігієнічного догляду за зубами та порожниною рота. Створення умов для догляду за зубами та порожниною рота під час перебування в навчальному закладі.

Сумісно з іншими службами охорони здоров'я та територіальними громадами забезпечити проведення дітям профілактичних стоматологічних оглядів дітей з наступним їх оздоровленням, по потребі.

Система громадського здоров'я. Задачі працівників системи громадського здоров'я полягають в тому, що разом із медичними працівниками первинної ланки медичної допомоги та лікарями стоматологами – дитячими з використанням індивідуальної, групової, колективної та сімейної комунікації проводять цілеспрямовану роботу з батьками (особами, що їх замінюють), іншими дорослими членами сімей дітей та дітьми з формування прихильності до збереження стоматологічного здоров'я у дітей, навчання ефективним методам гігієнічного догляду за зубами та порожниною рота у дітей і методам профілактики уражень твердих тканин зубів захворювань ясен і слизової оболонки порожнини рота, раціональному харчуванню тощо.

Система торгівлі має забезпечити в повному обсязі наявність та доступність засобів догляду за зубами та порожниною рота для населення гірської географічної зони проживання.

Об'єднані територіальні громади. Виходячи із законодавчо визначених задач та реальної потреби створити умови для ефективного функціонування кабінетів лікарів-стоматологів дитячих.

Сімейні лікарі та сімейні медичні сестри. Дані медичні працівники є медичними працівниками першого контакту населення з системою охорони здоров'я і вони мають бути підготовленими до надання невідкладної стоматологічної допомоги дітям та проведення скринінгових профілактичних оглядів дітей, а також забезпечувати моніторинг за здійсненням у необхідних випадках здійснення санації порожнини рота. Крім того до функцій працівників первинної ланки є організація Шкіл здоров'я типу «Здорова посмішка» (разом з працівниками інших служб) з навчання батьків, дітей та членів з питань забезпечення гігієнічного догляду за зубами та порожниною рота у дітей з формуванням їх прихильності

до профілактичних заходів в повному обсязі. Дану активність можна проводити в рамках нині діючих «Шкіл відповідального батьківства».

Система охорони здоров'я – рівень спеціалізованої стоматологічної медичної допомоги. Дана система має бути представлена лікарями-стоматологами дитячими. В їх обов'язки входить весь комплекс стоматологічної допомоги дітям: від надання невідкладної стоматологічної допомоги дітям до послуг профілактичної спрямованості. Дана стоматологічна допомога має бути доступною для дітей, які проживають у відділених населених пунктах незалежно від пори року.

Національна служба здоров'я України. Віднесення стоматологічної допомоги дітям, в тому числі профілактичної, тією, що гарантується державою та забезпечити її фінансування в необхідному обсязі.

Однією із важливих задач практично для всіх учасників процесу є формування прихильності та здатності дітей до збереження особистого стоматологічного здоров'я.

Нововведенням в наших пропозиціях є наступне: залучення до даного процесу системи громадського здоров'я, системи торгівлі, об'єднаних територіальних громад та сімейних лікарів і сімейних медичних сестер з визначенням для кожного учасника специфічних функцій. Крім того, в умовах реформування системи охорони здоров'я в державі Національна служба здоров'я України повинна визнати комплексну стоматологічну допомогу дітям такою, що гарантується державою..

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням стану стоматологічного здоров'я дитячого населення яке переселилося в населенні пункти гірської географічної зони регіону в наслідок війни з росією. Окремого дослідження потребує вивчення стану стоматологічного здоров'я та отримання стоматологічної допомоги дітьми, які позбавлені батьківської опіки та проживають в дитячих закладах.

Висновки

Комплексне застосування запропонованих заходів дозволить забезпечити збереження стоматологічного здоров'я у дітей, які проживають у гірській географічній зоні.

Література

1. Бауман С.С., Турчина К.В., Мосієнко А.С., Падалка А.І., Шешукова О.В. Порівняльна оцінка ураженості карієсом зубів дітей м. Полтави. Вісник проблем біології та медицини. 2017. 3. С. 165-167.
2. Безвужко Е.В., Чухрай Н.Л., Гутор Т.Г. Взаємозв'язок карієсу зубів, захворювань тканин пародонта та зубоцеліпних аномалій у дітей шкільного віку Львівської області. Практична медицина. 2010. 1. С. 35-40.
3. Доклад о состоянии здравоохранения в Европе, 2018 г.: Больше, чем просто цифры: фактические данные для всех [Електронний ресурс]. Копенгаген: Европейское региональное бюро ВОЗ, 2019. Режим доступа <http://www.euro.who.int/ru/data-and-evidence/european-health-report/european-health-report-2018/european-healthreport-2018.-more-than-numbers-evidence-for-all-2018/report-by-chapters>.
4. Керецман А.О., Пішковці А.-М.М. Профілактика онкологічних захворювань слизової оболонки порожнини рота: сучасні реалії та перспективи| Україна. Здоров'я нації. 2019. № 2 (55). 64-68.

5. Клітинська О.В., Мочалов Ю.О., Пупена Н.В. Особливості стоматологічного статусу дітей із хронічною гастродуоденальною патологією (огляд літератури). *Проблеми клінічної педіатрії*. 2014. 1. С. 53 – 59.
6. Миронюк І.С., Слабкий Г.О., Шафранський В.В., Білак-Лук'янчук В.Й. Територіальні громади як базовий рівень забезпечення зміцнення та збереження здоров'я населення. *Україна. Здоров'я нації*. 2021. 4. С. 57-62.
7. Мочалов Ю.О., Розлуцька Г.М. Порівняльна характеристика рівня знань щодо гігієни порожнини рота у різних вікових груп у м. Ужгород: соціологічне дослідження. *Проблеми клінічної педіатрії*. 2016. 3 – 4. С. 59 – 66.
8. Пішковці А.-М.М., Палко А.І., Рогач І.М. Наукове обґрунтування нових підходів до первинної, вторинної та третинної профілактики стоматологічних захворювань населення Закарпатської області. *Україна. Здоров'я нації*. 2020. 3 (60). С. 96-100.
9. Пішковці А.-М.М. Характеристика детермінант формування стоматологічного здоров'я дитячого населення гірської географічної зони Закарпаття. Збірник матеріалів 75-ї підсумкової науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу медичного факультету №2 ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 22-26 лютого 2021 р. м. Ужгород. С. 10-13.
10. Пішковці А.-М.М. Результати соціологічного опитування батьків щодо збереження стоматологічного здоров'я дітей. *Україна. Здоров'я нації*. 2020. 3/1. С. 23-28.
11. Рогач І.М., Данко Д.В. Характеристика територіальної доступності сільському населенню гірської та передгірської зон проживання первинної та долікарської медичної допомоги. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. 4(82). С. 30-35.
12. Рогач І.М., Данко Д.В. Результати дослідження серед пацієнтів закладів охорони здоров'я гірської зони щодо їх оцінки доступності та якості спеціалізованої медичної допомоги. *Україна. Здоров'я нації*. 2021. 4. С. 23-27.
13. Скульська С.В., Надугий К.О., Маланчук В.О., Мазур І.П., Вахненко О.М. «Стоматологічне здоров'я – розкіш? До питання оптимізації системи стоматологічної допомоги в Україні». *Медична газета «Здоров'я України 21 сторіччя» № 22 (443)*, листопад 2018 року.
14. Смоляр Н.І., Чухрай Н.Л. Оцінка визначення ступеня активності карієсу зубів у дітей шкільного віку як одного з показників санації. *Вісник стоматології*. 2012. 4. С. 97-100.
15. *Стоматологическое обследование. Основные методы. Пятое издание. Всемирная организация здравоохранения*, 2013. 70 с.

References

1. Bauman S.S., Turchina K.V., Mosiienko A.S., Padalka A.I., Sheshukova O.V. Porivnialna otsinka urazhenosti kariiesom zubiv ditei m. Poltavu. *Visnyk problem biolohii ta medytsyny*. 2017. 3. S. 165-167.
2. Bezvushko E.V., Chukhrai N.L., Hutor T.H. Vzaiemozviazok kariiesu zubiv, zakhvoriuvan tkanyn parodonta ta zuboshchelepnykh anomalii u ditei shkilnoho viku Lvivskoi oblasti. *Praktychna medytsyna*. 2010. 1. S. 35-40.
3. Doklad o sostoyanii zdavoohraneniya v Evrope, 2018 g.: Bolshe, chem prosto cifry: fakticheskie dannye dlya vseh [Elektronnyj resurs]. Kopengagen: Evropejskoe regionalnoe byuro VOZ, 2019. Rezhim dostupu <http://www.euro.who.int/ru/data-and-evidence/european-health-report/european-health-report-2018/european-healthreport-2018.-more-than-numbers-evidence-for-all-2018/report-by-chapters>.
4. Keretsman A.O., Pishkovtsi A.-M.M. Profilaktyka onkolohichnykh zakhvoriuvan slyzovoi obolonky porozhnyny rota: suchasni realii ta perspektyvy| *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2019. № 2 (55). 64-68.
5. Klitynska O.V., Mochalov Yu.O., Pupena N.V. Osoblyvosti stomatolohichnoho statusu ditei iz khronichnoiu hastroduodenalnoiu patolohiieiu (ohliad literatury). *Problemy klinichnoi pediatrii*. 2014. 1. S. 53 – 59.
6. Myroniuk I.S., Slabkyi H.O., Shafranskiy V.V., Bilak-Lukianchuk V.I. Terytorialni hromady yak bazovyi riven zabezpechennia zmitsnennia ta zberezhenia zdorovia naseleennia. *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2021. 4. S. 57-62.
7. Mochalov Yu.O., Rozlutska H.M. Porivnialna kharakterystyka rivnia znan shchodo hihiieny porozhnyny rota u riznykh vikovykh hrup u m. Uzhhorod: sotsiolohichne doslidzhennia. *Problemy klinichnoi pediatrii*. 2016. 3 – 4. S. 59 – 66.
8. Pishkovtsi A.-M.M., Palko A.I., Rohach I.M. Naukove obhruntuvannia novykh pidkhodiv do pervynnoi, vtorynnoi ta tretynnoi profilaktyky stomatolohichnykh zakhvoriuvan naseleennia Zakarpatskoi oblasti. *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2020. 3 (60). S. 96-100.
9. Pishkovtsi A.-M.M. Kharakterystyka determinant formuvannia stomatolohichnoho zdorovia dytiachoho naseleennia hirskoi heohrafichnoi zony Zakarpattia. Zbirnyk materialiv 75-yi pidsumkovoii naukovo-praktychnoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu medychnoho fakultetu №2 DVNZ «Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet». 22-26 liutoho 2021 r. m. Uzhhorod. S. 10-13.
10. Pishkovtsi A.-M.M. Rezultaty sotsiolohichnoho opytuvannia batkiv shchodo zberezhenia stomatolohichnoho zdorovia ditei. *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2020. 3/1. S. 23-28.
11. Rohach I.M., Danko D.V. Kharakterystyka terytorialnoi dostupnosti silskomu naseleenniu hirskoi ta peredhirskoi zon prozhyvannia pervynnoi ta dolikarskoi medychnoi dopomohy. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy*. 2019. 4(82). S. 30-35.

12. Rohach I.M., Danko D.V. Rezultaty doslidzhennia sered patsientiv zakladiv okhorony zdorovia hirskoi zony shchodo yikh otsinky dostupnosti ta yakosti spetsializovanoi medychnoi dopomohy. Ukraina. Zdorovia natsii. 2021. 4. S. 23-27.
13. Skulska S.V., Nadutyi K.O., Malanchuk V.O., Mazur I.P., Vakhnenko O.M. «Stomatolohichne zdorovia – rozkish? Do pytannia optymizatsii systemy stomatolohichnoi dopomohy v Ukraini». Medychna hazeta «Zdorovia Ukrainy 21 storichchia» № 22 (443), lystopad 2018 roku.
14. Smoliar N.I., Chukhrai N.L. Otsinka vyznachennia stupenia aktyvnosti kariiesu zubiv u ditei shkilnoho viku yak odnoho z pokaznykiv sanatsii. Visnyk stomatolohii. 2012. 4. S. 97-100.
15. Stomatologicheskoe obsledovanie. Osnovnye metody. Pyatoe izdanie. Vsemirnaya organizaciya zdavoohraneniya, 2013. 70 s.

Дата надходження рукопису до редакції: 24.12.2021 р.

Мета: запропонувати концептуальні підходи до забезпечення збереження стоматологічного здоров'я дитячого населення гірської географічної зони проживання.

Матеріали та методи. Методи: бібліосемантичний, контент – аналізу, описового моделювання, структурно-логічного аналізу. Матеріали: дані наукової літератури, законодавчі акти із адміністративно-територіальної реформи та реформування системи охорони здоров'я України.

Результати. Обгрунтовані та запропоновані підходи до збереження стоматологічного здоров'я дітей, які проживають в гірській географічній зоні базуються на особливостях умов проживання та низькому рівні доступності до стоматологічних послуг. Вони носять комплексний міжсекторальний характер і включають задачі для сім'ї, системи громадського здоров'я та системи охорони здоров'я, а також задачі для територіальної громади.

Висновки. Комплексне застосування запропонованих заходів дозволить забезпечити збереження стоматологічного здоров'я у дітей, які проживають у гірській географічній зоні.

Ключові слова: гірська географічна зона, діти, стоматологічне здоров'я, збереження.

Objective: to offer conceptual approaches to ensuring the preservation of dental health of children in mountainous geographical areas.

Materials and methods. Methods: bibliosemantic, content analysis, descriptive modeling, structural-logical analysis. Materials: data of scientific literature, legislative acts on administrative-territorial reform and reform of the health care system of Ukraine.

Results. Sound and proposed approaches to maintaining the dental health of children living in mountainous geographical areas are based on special living conditions and low level of access to dental services. They are cross-sectoral in nature and include tasks for the family, the public health system and the health care system, as well as tasks for the local community.

Conclusions. The integrated application of the proposed measures will ensure the preservation of dental health in children living in the mountainous geographical area.

Key words: mountainous geographical area, children, dental health, preservation.

Відомості про автора

Пішковці Анна-Марія Михайлівна – аспірант кафедри наук про здоров'я факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна. annamariaremez@gmail.com.